

Järlahöjden

Inventering av naturvärdesträd
centrala Sicklaön, Nacka kommun

Pro Natura

Tomas Fasth

2013

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	2
Inventeringsområde	2
Metodik	3
Resultat	4
Diskussion	6
Referenser	7

Bilagor

Bilaga 1 Karta över naturvärdesträd

Bilaga 2 Beskrivning av delområden

Bilaga 3 Karta över förekomster av rödlistade arter

Bilaga 4 Tabell över naturvärdesträd, signalarter och rödlistade

Författare och fotograf: Tomas Fasth

Utskriftsdatum: den 20 november 2013

***OMSLAGSBILD: 10-våningshus i tall färdigt för inflyttning, Järlaviadukten.
Gammal tall med parasiterande grovticka som skapar bohål för andra arter.***

Postadress Småland

Högemålen 2

563 91 Gränna

Tel 0730-631506

Hemsida: www.pro-natura.net

Organisationsnr

85 72 06-3488

F-skattesedel

857206-3488

Momsredovisningsnr

14-85 72 06-3488

Plusgiro

392123-6

Bankgiro

371-1165

Inledning

Järlahöjden utgör en central del av Nacka, belägen på västra Sicklaön mellan Värmdöleden och Värmdövägen intill Nämndhus och Nacka Forum. I området finns en inte obetydlig areal av grönstråk som detta arbete ska presentera närmare med fokus på dess biologiska mångfald.

Ett planprogram tas fram som syftar till att förtäta områdets bebyggelse. I samband med detta beställdes en detaljerad naturvärdesinventering utifrån områdets trädbestånd. Pro Natura, som tidigare utfört trädinventering av delar av Ryssbergen och Nacka Strand, har fått uppdraget av Nacka kommun att utföra en liknande inventering. Inventeringens syfte har varit att utifrån trädbestånden bedöma det biologiska naturvärdet av skilda delar av området, utifrån enskilda träd men också på beståndsnivå och för området som helhet. Utifrån kunskaper om kvalitén på trädbestånden kan slutsatser om funktionaliteten hos dessa dras.

Fältarbetet har utförts i oktober 2013 och resultatet har redovisats i november. Kontaktperson på kommunen har varit Elisabeth Rosell och Sven Andersson. Från lantmäterienheten har Henrik Thulin medverkat i kartredovisning.

Inventeringsområdet

Järlahöjden begränsas av Nacka Forum i öster. Värmdöleden är en barriär mot Ryssbergen i norr. I söder följer planområdet Saltsjöbanan från viadukten där Järlaleden och Värmdövägen länkans samman till Lillängens tågstation. I väster utgör Nacka kyrkogård och flerfamiljbostäderna i Talliden planområdets gräns. Uteslutet ur denna inventering är villatomter mellan Talliden och Nacka gymnasium. Inventeringsområdets bruttoareal är ca 50 ha.

Terrängen inom inventeringsområdet präglas av dess höjdläge med berghällar, kala eller tallklädda. I mindre branter och lägre liggande terräng i söder med djupare jordtäckte finns ädellövskog med ek.

Skolor dominerar byggnadsbestånden på Järlahöjden idag. Gymnasium, grundskolor och förskolor utgör en väsentlig del av området. I anslutning till skolområdet har idrottsbyggnader vuxit upp gradvis med sim- och ishall, fotbollsplaner och tillhörande motionsslingor. Nämndhuset och förvaltningsbyggnader plus p-platser tar också stora arealer i anspråk. Bostäderna i området består främst av nybyggda pensionärslägenheter intill Värmdövägen.

Grönstrukturerna i Nacka inventerades nyligen översiktligt (Ekologigruppen 2009) men mindre sammanhängande grönområden som detta har ej berörts. I ”Natur på Sicklaön” beskrivs och bedöms även små grönområden (praktikarbete vid Stockholms universitet 1984). Här finns flera tidigare inventerade mindre områden redovisade.

Inte enbart naturmark har inventerats. Solitära träd närmast bebyggelsen i parker och vid vägar ingår men villatomterna har här uteslutits.

Naturområden nyttjas flitigt av närboende vad gäller flertalet beskrivna skogsbestånd. Undantaget är de små bestånd som är helt kringskurna av trafikleder och industrimark. Dagsgrupper från Järsla nyttjar skogsdungen norr om Lillängens tågstation.

Metodik

Biologiskt värdefulla träd kartläggs över hela Sverige i ett åtgärdsprogram inriktat på lövträd i odlingslandskapet (Naturvårdsverket). Kriterier för urval av träd som används har i stort följts med smärre modifieringar, där anpassning har skett till dominerande naturtyp. Se nedan. Gammal tall, äldre ädellövträd, död ved samt värdträd för rödlistade arter är de främsta värdebärande strukturerna i grönstrukturerna som har karterats med hjälp av GPS.

De egenskaper hos nyckelelementen som antecknats är, förutom position och trädslag, omkrets, vitalitet, förekomst av håligheter med eller utan innehåll av mulm, död ved och eventuella arter av intresse. De särskilda arter som antecknats är signalarter som indikerar höga naturvärden och rödlistade arter (hotade eller nära riskzonen). Önskemål om åtgärder, exempelvis frihugning, noterades men också ur säkerhetssynpunkt nödvändig nedkapning.

Ribban för att kvalificera sig som naturvärdesträd är hög. Det viktigaste kriteriet är åldern. För tall och ek har en uppskattad ålder av ca 200 år krävts om inte andra egenskaper, håligheter, rik förekomst av död ved eller rödlistad art har sänkt ribban. Alla träd som bedömts vara minst 200 år har dock inte tagits med. Träd < 40 cm i diameter i brösthöjd har som regel utelämnats. På sämre marker har dock gränsen sänkts till 35 cm. För gran har 120 år använts som gräns. Åldersnivån för andra lövträd har valts till 80 år. Håligheter utvecklas med åldern och är ett användbart kriterium för hög ålder. Hålträd med en stamdiameter > 40 cm har inventerats. Mulmförekomst i håligheter (mulm består i huvudsak av trädmjöl) har uppskattats utifrån. Utöver synbar mulm har tr addediameter och hålstorlek här varit vägledande. För döda träd (torrträd och lågor) har ribban lagts vid både längd och grovlek. 30 cm i diameter i någon stamdel har varit ett riktvärde. Samma gräns används av Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering för att anteckna grov ved. Högstubbar < 2 m och lågor < 3 m har inte inventerats. Värdträd för rödlistade arter har inventerats, oavsett omfång och ålder. En viss andel efterträdare ingår också i inventeringen. Kriteriet för efterträdarna är för samtliga trädarter åldern där denna ska vara strax under ribban. Som exempel har ek och tall som är ca 150 år gamla räknats in i denna kategori.

Inte enbart de enskilda naturvärdesträden är beskrivna utan även de bestånd dessa bildar. Ambitionen har varit att urskilja delområden med enhetlig naturtyp och naturliga eller kulturskapad avgränsning. Viktigt vid indelningen har också varit naturvärdesklass utifrån trädbeståndets naturvärde. Kriterierna har här följt Skogsstyrelsens manual för ordinarie nyckelbiotopsinventering (NBI, Larsson m fl 2002). Nyckelbiotoper utgör högsta naturvärdesklass och är skogsbestånd där rödlistade arter konstateras eller förväntas förekomma spridda i bestående populationer. Till stöd för denna bedömning fungerar både strukturer och signalarter. Bestånd som inom kort förväntas uppnå de kriterierna brukar betecknas som naturvärdesobjekt vid nyckelbiotopsinventering och utgör näst högsta klass. NBI kan även tillämpas på parkmark och i andra markslag än skogsmark i en utvidgad version som Pro Natura har utarbetat under 2000-talet. För träd bärande miljöer är det ingen principiell skillnad att bedöma parker och skogar.

Delområdenas naturvärdesklassning har skett utifrån trädbestånden men också med stöd av förekommande markflora och buskskikt. Klass 1 motsvarar nyckelbiotopklass, klass 2 ett naturvärdesobjekt. Klass 3 är potentiella, biologiska värdekärnor (klass 1 och 2), på lite sikt.

I fältarbetet har ett ortofoto i skala 1: 10 000 använts. Miljöer och arter har dokumenterats med digitalkamera. Till fältutrustningen har också hört handlupp och fickkniv.

Resultat

Utbredningen av naturvärdesträd och fördelningen av trädslag framgår av karta i bilaga 1. Bilaga 1 visar också delområden som skiljts ut i inventeringsområdet. Beskrivning av delområden och naturvärdesbedömning av dessa finns redovisade i bilaga 2. Bilaga 3 visar karta över värdträd för rödlistade arter, både konstaterade och de med förmodade förekomster. Tabell för samtliga naturvärdesträd med tillhörande signal- och rödlistade arter är bilaga 4.

Drygt 80 % av naturvärdesträden utgörs av tall och 10 % är ekar. Resterande 10 % är övriga 10 trädslag, främst björk. Några få eller enstaka träd är lönn, gran, klibbal, oxel, asp, päron, apel och alm.

Dominerande naturtyp är tallskog. Merparten av tallskogarna är på frisk-torr mark med bärris som fältskikt. Mindre framträdande är hållmarkstallskogar även om hållmarker har stor utbredning inom inventeringsområdet. Rikare tallskogar, med örtinslag i fältskiktet har liten utbredning och finns längst i söder. Ädellövmiljöerna är få och mycket små. De domineras av parker eller andra glest trädklädda miljöer och består av ek. Branter är naturliga miljöer där eken utgör ett väsentligt inslag och sådana finns spridda. Blandbestånd förekommer med ett flertal trädarter, främsta trädet brukar vara tall och övriga trädslag är björk, asp, gran och ek.

Av tabellen kan man utläsa om naturvärdesträden att viktigaste urvalskriteriet har varit ålder. Flera kriterier har ibland använts vid urvalet av ett träd så den totala summan blir här 460. Utifrån den summan utgör hög ålder 38 % av antalet. Därpå följer värdskap för rödlistade arter (17 %), hålträd (9 %), döda träd (8 %) samt grovlek (1 %). Därtill är antalet efterträdare en stor grupp. Ur denna grupp övriga har dessa urskilts och utgör 18 %. Resterande del, < 8%, är riskträd som bör tas ner eller följas upp för eventuella åtgärder i en nära framtid.

Träd åldras olika beroende på art. Tallar och ekar blir äldre än andra träd och tar också längre tid på sig att utveckla biologisk mognad. Många värdträd för rödlistade arter är också gamla träd. Förmodade värdträd utgör alla grova eller gamla ekar med håligheter, med eller utan mulm. Håligheter uppträder oftare på gamla träd.

De rödlistade arterna fördelar sig enbart på tall och ek. Dessa är tallticka, reliktböck, ekticka och oxtungsvamp. Tall och ek har värdskap för 5 respektive 3 arter bland signalarter och rödlistade arter. 85 % av de totalt 76 fynden har gjorts på tall. Främst är tallparasiten tallticka vilken utgör över hälften av fynden. Näst vanligast är svart praktbagge som lever i ytterbarken av levande och nyligen döda tallar.

Naturvärdesklassningen har främst skett utifrån trädvärden men i mindre grad har fält- och buskskikt bidragit. I ett område finns även geologiska värden. Sociala värden har däremot inte vägts in i naturvärdesklassen.

Delområdesbeskrivningarna i bilaga 2 visar inledningsvis i rubrikform namnet på området, naturtyp/er, naturvärdesklass, antalet naturvärdesträd samt areal. Nederst följer en bedömning som motiverar naturvärdet och ger eventuella skötselåtgärder, ofta följt av sociala värden.

En översiktlig tabell med areal, antal naturvärdesträd och naturvärdesklass för delområdena redovisas nedan. I delområdena med ett sammanhängande trädbestånd finns 80 % av naturvärdesträden.

Delområde	Antal träd	Areal (ha)	N-klass	Biotop 1	Biotop 2	Namn
1	58	2,4	2	Blandskog		Lillängen
2	8*	0,8	2	Ädellövskog		Lillängen
3	12	0,3	2	Lövskog		Järla viadukt
4	5*	0,3	1	Ädellövträd	Kyrkogård	Kyrkstigen
5	21	0,8	3	Tallskog	Hällmark	Talliden
6	16	1,2	2-3	Blandskog	Tomtmark	Talliden
7	13	0,6	3	Tallskog		Nacka gymnasium
8	26	0,9	2	Tallskog		Eklidens skola
9	20	0,4	1	Blandskog	klapperfält	Järla skola
10	13	0,6	2	Tallskog		Nord Järla idrottsplats
11	17	1,2	1	Tallskog		Syd, Ost Järla idrottsplats
12	8	0,4	2	Hällmark	Tallskog	Griffelvägen-Värmdöleden
13	97	2,0	1	Tallskog	Blandskog	Nämndhuset
14	6	0,2	2	Ädellövskog		Syd Nämndhuset
15	14	0,5	2	Blandskog		Nord Brandstationen
16	1*	3,8	?	Villaträdgårdar		Birkavägen m fl

*ofullständigt inventerade delområden

Tab 1. Delområdets fördelning på naturtyper och naturvärdesklass samt areal

Naturvärdesträd 240, 300-årig tall i område 11. Solitärt naturvärdesträd 383 vid Järla skola.

Diskussion

Sammanfattningsvis kan sägas att inventeringsområdet har betydande naturvärden belägna nära Nacka centrum. Till detta bidrar både det faktum att markutnyttjandet historisk sett har varit extensivt och att kommunen länge präglats av att ha flera kommuncentra. Den gröna infrastrukturen är därför ovanligt väl utbredd trots närheten till storstad. Känslan av skog upplevs sällan av en utomstående inom inventeringsområdet men för många kräsna skogsarter är tätheten mellan och närheten till gamla träd mer avgörande för deras förekomst.

I korthet kan naturvärdena sammanfattas:

- Naturvärdesträdens utbredning avspeglar väl de biologiska naturvärdena i området.
- 1/3 av inventeringsområdets totala areal har biologiska värden knutna till trädskiktet.
- Tallens totala dominans gör att naturvärdena är främst knuten till detta trädslag.
- Nyckelbiotopklass har det största tallområdet kring Nämndhuset men också solitära ekar.
- Viktigaste arter i tallbestånden är talticka, svart praktbagge och reliktböck.

Särskilt värdefulla träd är de med konstaterad eller förväntad förekomst av rödlistade arter vars utbredning framgår av bilaga 3. Förväntade förekomster gäller i samtliga fall hålträd av ek. Utrymme för att inventera hålrummen i dessa har inte funnits vid denna inventering. Betonas bör också betydelsen av samtliga hålträd och döda träd vilka är värdar för många andra specialiserade arter om än inte rödlistade.

En mindre andel av de inventerade träden är inte i första hand naturvärdesträd utan har omfattats av inventeringen då de kan utgöra eller utgör fara för passerande (se bilaga 4). Att dessa träd till antalet är ganska många är rimligt med tanke på närheten till byggnader, p-platser, gång- och cykelvägar. För flera av dessa rekommenderas snara åtgärder, hamling eller att de tas ner helt. För andra träd har föreslagits uppföljningar över hur vitaliteten utvecklas.

*200-årig tall (träd 291) som stod i vägen för blivande cykelbana avverkad
Vad blev det av den nersågade stammen?*

I detta sammanhang kan även lövträds betydelse som värdträd för lavar lyftas fram, lavar som utgör mätinstrument för luftkvalitén, där känsliga arters frånvaro påvisar förekomst av försurande föroreningar. Sådana mätstationer finns flera av på Sicklaön, främst äldre ädellövträd, av vilka flera avlästes första gången redan för ett halvsekel sedan. I denna trädinventering har inte fokus varit att avgränsa eller avläsa värdträd med känsliga lav-arter men en björk på idrottsplatsen visade sig ha en ovanligt rik flora av lavar (träd 249).

Av andra naturvärden än rent biologiska kan nämnas förekomst av en forntida strandvall, skapad av svallvågor från Littorinahavets tid (delområde 9) samt isslipade rundhällar vid Eklidens skola (kort beskrivna i Nacka-boken av Coulianos 1984/85).

Inventeringen visar på flera viktiga länkar i grönstrukturen, betydelsefulla för biologisk mångfald. I inventeringsområdets centrala del, villakvarteren mellan Nacka Kyrkogård och Nacka gymnasium, återstår dock arbetet med att kartlägga värdefulla träd.

Ytterligare inventeringar i området är också befogade utifrån markfloran där inte minst de områden med djupare jordtäckte, förekomst av ek och gammal hassel bör studeras närmare. Även villatomter kan hysa sådan värdefull flora, både naturlig och kulturpräglad. Större delen av delområde 1 bör omfattas av sådan inventering. Hela delområde 2 och 4 bör kompletteras i detta avseende. Även delområde 3, 6 och 14 kan hysa sådana naturvärden. Delområde 16 bör i sin helhet inventeras på såväl markfloran som trädvärden.

Naturvärdesbedömningar bör också kompletteras av grönstrukturernas betydelse för rekreation. Flera av områdena är utpekade som närnatur och närskog i grönstrukturplanen. I de områden där sammanvägda bedömningar har skett tidigare är överensstämmelsen större än vad man kan förvänta sig mellan de biologiska värdena grundade på förekomst av naturvärdesträd och rekreativa värden. Se Stockholms universitets studie av små närområden. För skolor är närheten till skog av stor betydelse som pedagogisk miljö. Utan en närmare analys kan ändå konstateras att delområde 1, 7, 8, 9 och 11 har sådan kvalitéer och närheten till och som används på någon utbildningsnivå, från förskola till gymnasium.

Referenser

Coulianos, C-C 1984/85: Naturförhållanden. Artikel i Nackaboken.

Ehnström, B & Axelsson, R. 2002: Insektsgnag i bark och ved. Artdatabanken, SLU.

Ekologigruppen 2009: Underlag till Grönstrukturplan.

Fasth, T. 2008: Detaljerad naturvärdesinventering av Ryssbergen. Pro Natura

Fasth, T 2013: Detaljerad trädinventering av Nacka Strand. Pro Natura.

Gärdenfors, U. 2010: Rödlistade arter i Sverige 2010. Artdatabanken, SLU.

Larsson, A. m fl 2001: Manual för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen.

Nacka kommun 2012: Startpromemoria för detaljplaneprogram Järlahöjden.

Naturvårdsverket 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda lövträd i kulturlandskapet.

Naturgeografiska institutionen, Stockholms universitet 1984: Natur på Sicklaön – Försök till resurs- och probleminventering. Praktikarbete naturvård, Biologisk-geovetenskaplig linje.

Swedén, B. 1987: Trädinventering i Nacka 1986-1987. Nacka hembygdsförening.

Bilaga 1: Naturvärdesträd - Centrala Sicklaön

Inventerade träd (antal)

- Tall (322)
- Alm (1)
- Ek (47)
- Apel (1)
- Björk (10)
- Klibball (1)
- Asp (5)
- Lind (1)
- Lönn (4)
- Oxel (1)
- Gran (3)
- Pårön (1)

▭ Inventeringsområde

▭ Delområde

1 Lillängen Blandskog N-klass: 2 N-träd 58 Areal 2,4 ha

Beskrivning

Inventeringsområdets sydöstra hörn är dess lägst belägna och med tätaste trädsnitt. Området avgränsas av villatomter, Saltsjöbanan och i norr avgränsas nybyggda höghus området där den tidigare plantskolan Hortus låg.

Karaktären skiftar en del, i norr finns en kal liten hållmark innesluten av trädriddåer mot vägar. Närmast järnvägen dominerar ek och björk. Klibbal och hägg förekommer i fuktiga partier norr om tågstationen. Unga bokar har rotat sig bland tallar i södra delen. Asp- och ekslag finns på andra håll men som helhet är tallen dominerande med ganska högväxta och grova träd. Medelåldern är klart över 100 år men riktigt gamla träd saknas. I "Natur på Sicklaön" beskrivs området som en lundartad tallskog med stora inslag av medelålders ek i kanterna.

Naturvärdesträden är många där tallen är viktigast. På en handfull träd finns tallticka. Tillgången på död ved är sparsam men förekommer finns både av tall och löv. I norr finns hassel som bildar vida buskage med inslag av död ved. I söder är förekommer av grov ek viktigaste naturvärdesträdet. Ektickan noterades på en undertryckt, senvuxen ek i östra delen.

Bedömning

Tallen är viktigast naturvärdesträd som helhet där 20 träd av hög ålder inventerats. Hålträd finns av både tall och lövträd. Här finns förmodligen också värden knuten till markfloran som inte närmare har inventerats. Detta bör närmare studeras vid lämpligare årstid och årsmån, främst i lövdominerade delar och med inslag av hassel. Området utgör en viktig länk för både tall och löv-bundna arter i landskapet.

Områdets betydelse för närbelägen förskola bör betonas men nyttjas även av närboende. I "Natur på Sicklaön" understryks områdets öppenhet och dess attraktionsvärde där de många genomkorsande stigarna visar på stort nyttjande.

I "Natur på Sicklaön" har områdets naturvärde bedömts som högt, vilket är högst på en 3-gradig skala. Utöver de biologiska värdena grundar sig denna på estetiska och rekreativa värden.

2 Lillängen Ädellövskog N-klass 2 N-träd 8 Areal 0,6 ha

Beskrivning

I anslutning till nybyggda höghus intill Värmdövägen finns en hel del äldre ekar och andra lövträd. Området sträcker sig vidare österut utmed Järlavägen, utanför inventeringsområdet, där ekar bildar ett luckigt bestånd i en kil mellan vägen och ett större tallbestånd. Området som helhet beskrivs i "Natur på Sicklaön" som hållmarkstallskog med ekskog i slutningarna.

Inom inventeringsområdet finns en ek och lönn som är nära 3 m i omkrets. Den senare har nyligen frihuggits från döende almar och även buskar har röjts bort. Lönnen är ett gammalt värdräd vid en tidigare tomtmark med lågt 2-delad, vid trädkrona. Eken med samma grovlek har däremot en högt ansatt krona. Den är värd för ektickan. Andra värdefulla ekar är hålträd eller har nyligen börjat utveckla håligheter. En nyss nerkapad ek står kvar som en högstubbe.

Bedömning

Eken utgör här värdefullaste naturvärdesträdet och gamla träd finns även i områdets fortsättning österut som är en viktig länk för ekberoende arter. Vårdlönnen kommer sannolikt att behöva fortsatt vård i form av röjning av uppväxande lövsly. Buskar kan däremot sparas.

I ”Natur på Sicklaön” ges området högt naturvärde, vilket är högst på en 3-gradig skala. Här ingår utöver biologiska värden även dess estetiska och rekreativa värden.

3 Järla viadukt Lövskog N-klass 2 N-träd 12 Areal 0,3 ha

Beskrivning

Ett litet lövbestånd ligger kringkuret av vägar och kontorsbyggnad vid viadukten där Järlaleden och Värmdövägen löper samman. Inslaget av tall är betydelsefullt då dessa utgör beståndets äldsta träd. Bland lövträden dominerar ek och björk.

Tallticka växer på ett par tallar. En av dessa har även 10 synbara hål och utgör således ett höghus för hålbbyggare, d v s småfåglar, fladdermöss och andra som flyttar in i nyckelhålshus (se omslagsfoto). I norra delen förekommer hassel och blåsippans utbredda bladmatter.

Bedömning

Lövbeståndets främsta naturvärdesträd är tall med en del värdefulla hålträd, värdträd och död ved. Till områdets värden hör också markfloran. Ekarnas möjlighet att utvecklas till efterträdare till närbelägna solitära gammelekar är liten då dessa har vuxit upp i skogsbestånd.

4 Kyrkstigen Ädellövträd N-klass 1 N-träd 5 Areal 0,1 ha

Beskrivning

Intill Nacka kyrkogård står några grova ekar intill Kyrkstigen som är den gamla Värmdövägens sträckning. Den grövsta eken, drygt 3,5 m där den är smalast, är ett levande vägmärke trots död trädtopp och tack vare uppnådd levnadsålder sannolikt värd för mulmlevande lägre fauna. En stor stamknöl ger eken ett säreget utseende och betydligt vidare omkrets i brösthöjd. Vid dess bas sågs en mykorrhiza-svamp, tillika signalart för naturvärden, blodsopp. Lika märkligt var att här finna en vildväxande orkidé, skogsknipprot, ännu i blom. Till objektet har här först även ett par döda oxlar på andra sidan gamla landsvägen.

Bedömning

Ekparken kring Nacka kyrka bjuder på en hel del värdefulla värdträd varav en här har beskrivits. Ekparken är en värdefull länk på centrala Sicklaön mellan bestånd belägna kring Nysätra och Nyckelviken.

Både värd och värdboende arter mår bäst av solbelysning och att stammar och kronor hålls fria från skuggande sly och yngre träd.

Trollek vid gamla Värmdövägen vars rötter bildar mykorrhiza med blodsopp. Håligheter med mulm hyser sannolikt småkryp av sällsynta arter. Ek 88.

Blodsoppen med typiskt röd färg på fot och hattundersida. Ek 88.

5 Talliden Tallskog, hållmark N-klass 3 N-träd 21 Areal 0,9 ha

Beskrivning

Kring en höjd med öppen hållmark finns en tallkrans som i branten mot öster också innehåller gran och ek. Vid foten av branten finns en villa. På västra sidan avgränsar flerfamiljshus. I norr blir lövinslaget större (se följande område). "Natur på Sicklaön" anger hållmarkstallskog.

Skogen är ganska gles och jämnårig med inslag av gamla träd. En nyss nerkapad tall ovan villan visade sig vara ca 190 år gammal. Diametern i marknivån var 40 cm. Hållmarken i söder har i kanten mot skogen ett par lågvuxna ekar där håligheter har utvecklats och visar på hög ålder. Jämngamla men grövre ekar finns i norr.

Bedömning

Detta skogsbestånd har vissa värden knutna till tall och ek i första hand. Som närreklamationsområde är det välfrekventerat och två lekplatser finns anlagda. "Natur på Sicklaön" bedömer områdets naturvärde som lågt, lägst på en 3-gradig skala.

6 Talliden Blandskog N-klass 2-3 N-träd 16 Areal 1,2 ha

Beskrivning

Till stor del utgörs detta område av ett antal åtskilda tomtmarker där husen har rivits. Sydligaste delen är en fortsättning på föregående område där lövträden dominerar med inslag av bärande arter. Närmast motorvägen är trädskiktet tätt, dominerat av jämnårigt löv.

En ek som nästan nått 3 m i omkrets i norr har vuxit upp i öppen terräng och uppvisar en spärrgrenig krona. I söder finns gamla träd av päron och äpple. En solitär tall som står solbelyst intill flerfamiljshuset är värd för reliktbocken som lever som larv i barken. En gran som också är > 100 år finns en trädlängd bort. I dess bark bor granbarkgnagaren.

Bedömning

Blandskogen har främst värden knutna till tall men här finns ovanligt många äldre trädarter. Det högre naturvärdet gäller för de delar med glesare trädskikt och solitärer, lägre naturvärde gäller för området närmast motorvägen. Läget nära villor och skolor gör att detta nyttjas intensivt av närboende och förbipasserande.

7 Nacka Gymnasium Tallskog N-klass 3 N-träd 13 Areal 0,6 ha

Beskrivning

Närmast Värmdöleden och Nacka Gymnasium finns ett litet, glesvuxet tallbestånd. Hållmarker sticker här och var upp ur det tunna jordtäcket. Tallarna är senvuxna, äldre än vad omfånget antyder. Flera torrträd och lågor förekommer.

Bedömning

Den goda tillgången på död ved ger området naturvärden knutna till tall.

8 Eklidens skola Tallskog N-klass 2 N-träd 26 Areal 0,9 ha

Beskrivning

Kring Eklidens skola växer dungar och solitärer med tall. De sammanhängande tallbestånden i den sydvända sluttningen nedanför skolan utgör detta delområde. Östra sluttningen har karaktär av blandskog med ek i övergången mot Järla skola (se följande delområde).

Tallarna har passerat 100-årsstreckets och på en handfull träd förekommer talticka. Solitära tallar på andra sidor nära skolbyggnaden hyser reliktböck, en stam har rikligt med gnagspår.

Bedömning

Skolområdets gamla tallar är en viktig länk för tallknutna arter. En länk som även har förbindelse västerut via Nacka gymnasiets tallkorridorer vid sidan av skolbyggnaderna.

9 Järla skola Blandskog, klapperstensfält N-klass 1 N-träd 20 Areal 0,4 ha

Beskrivning

Marken mellan Eklidens skola och Nämndhuset är bitvis täckt med välslipade stenar. Sluttningen har periodvis varit svallad av stormvindar då Järlahöjden hade rest sig ur det förhistoriska havet som annars täckte Sicklaöns lägre belägna delar. En väg har nyligen dragits mellan Ekliden och Nämndhuset genom stentorget. Sluttningen är bevuxen av en äldre blandskog där tall, ek och björk dominerar.

Bland naturvärdesträden dominerar tall med högvuxna gamla furor med håligheter och talticka. Här finns också flera äldre ihåliga ekar som är värd för ekticka. På en död björk växer valkticka.

Bedömning

Biologiska värden är knuten till tall och ek där hålträd hyser rödlistade arter. Delområdet är också av geologiskt intresse med ett välutvecklat klapperstensfält. Sådana finns på flera håll i Nackas höglänta delar, bl a i Nacka Strand. I detta delområde kunde vägen ha anpassats bättre till terrängen om man varit medveten om de geologiska värdena. Tillgängligheten har hursomhelst ökat, vilka främst utgörs av skolbarn och –ungdomar på väg till och från bussen.

Flera träd i sluttningen med markant lutning mot Järla skola och de delar som nyttjas av barnen under rasterna bör följas upp närmaste åren och eventuellt åtgärdas för att minska risken för fallande träd över skolområdet. En 8 m hög björkhögstubbe bör omgående kapas ner av detta skäl. Stammen lämnas kvar på platsen.

10 Järla idrottsplats Tallskog N-klass 2 N-träd 13 Areal 0,6 ha

Beskrivning

Området är beläget kring ishallen och består av två små åtskilda tallbestånd med äldre träd. Trädskiktet är i norra beståndet ganska tätt och jämnårigt med en medelålder på drygt 100 år. Det södra är luckigt och med en stor hållmark intill samt glesare bryn mot söder och väster.

Flera förekomster finns av tallticka och i soligt brynläge förekommer svart praktbagge. En solitär björk som är förhållandevis grov och gammal har sannolikt håligheter som kan hysa andra småkryp.

Bedömning

Tallbestånden är små och lite isolerade från större tallskogar men bjuder ändå på värdefulla arter. Flera glesbarriga träd med nedsatt vitalitet bör följas upp de närmaste åren. Björken uppvisar också liten mängd löv och bör följas upp på samma sätt för eventuella åtgärder.

11 Järla idrottsplats Tallskog N-klass 1 N-träd 17 Areal 1,4 ha

Beskrivning

Mellan gräsplanen på Järlahöjden och Nämndhuset sträcker sig ett större tallbestånd. Närmast Ekliden finns talrika hällar och lågvuxna tallar. I östra delen är jordtäcket tjockare och tallarna mer högresta. Däremellan finns solitära tallar kring en skateboard-bana och ett smalt band med tall som binder samman hela beståndet.

Åldern hos tallarna varierar ganska mycket med inslag av enstaka riktigt gamla träd, 300-400 år. En ovanligt grov sådan tall, 220 cm, är omgiven av betydligt yngre tallar, ca 100 år gamla. Vid basen har den ett stort oläkt ärr. På grova grenar finns fruktkroppar av tallticka. En annan mycket gammal tall, nära skateboard-banan, är knappt hälften så grov men har vuxit på sämre mark. Kronan är hos denna betydligt mindre. Fler tallar som bedömdes vara > 300 år förekommer liksom förekomster av tallticka. Tillgången på död ved är liten. Bland de få som är grova nog att ingå i denna inventering har en fallen stam kapats i 3 m-längder.

Bedömning

Beståndets långa kontinuitet av tall med ett flertal mycket gamla träd ger områdets dess höga naturvärde. Beståndets utsträckning gör det samtidigt värdefullt för den gröna infrastrukturen. Området nyttjas flitigt av motionärer med löpslinga och plats för styrketräning. En av inventeringsområdets grövsta tall finns här, vilken bör frihuggas från yngre träd.

12 Griffelvägen Hällmark, Tallskog N-klass 2 N-träd 8 Areal 0,4 ha

Beskrivning

Mellan Griffelvägen och Värmdövägen finns en trädkorridor omväxlande med hällmarksluckor som är ca 30 m bred. Trädpartier är omväxlande glesa eller i svackor med tätare trädsikt av tall och litet inslag löv.

Naturvärdesträden utgörs främst av torrakor som varit döda en längre tid. Att så många dött är sannolikt en följd av försämrad tillgång till vatten sedan avfarten från Värmdöleden till Nacka Forum byggdes. På en tall med kvarsittande bark fanns spår av svart praktbagge. En tall som dött nyligen, sannolikt som följd av fällningsförsök med yxa, har tillräckligt med näring kvar i stubben för att försörja blomkålssvamp. Längst i väster står en tall med förekomst av tallticka.

Blomkålssvamp parasiterar på tallrötter. Här växer den för ovanlighets skull på en död tall. Lägg märke till fällskäret, förberedelse för fällning, som ej fullföljts.

Bedömning

Tallbeståndets rika tillgång på död ved är dess främsta värde. Samtidigt kan detta vara ett bekymmer för den intensiva trafik som passerar på bägge sidor av beståndet. Möjligen bör någon av torrakorna fällas i förtid för att undgå att hamna över någon av vägarna.

13 Nämndhuset Tallskog, blandskog N-klass 1 N-träd 97 Areal 2,2 ha

Beskrivning

Största beståndet som med smala förbindelser och väg-barriärer sträcker sig från Griffelvägen och den nya konstgräsplanen i norr till rondellen mellan Forum och Nämndhuset i söder där 100 naturvärdesträd har inventerats. Spridda tallar på p-platsen framför Nämndhuset är här inte inräknade. Tallskog dominerar med ganska tätt trädsikt. Mindre delar är blandskog i fuktiga partier där lövinslaget utgörs främst av ek, klibbal och björk. Luckor förekommer i bryn där enstaka aspar och ekar utgör potentiella naturvärdesträd.

Bestånden utgörs överlag av äldre-gamla träd, längst i söder finns ett parti med yngre partier. Talltickan är spridd med 10 påträffade förekomster. Grovtickan är en ovanligare parasit som sågs vid basen av en gammal tall. Tillgången på döda träd är liten men genom närvaron av grova grenar på levande träd ändå betydelsefull för vedinsekter och -insekter.

Bedömning

Detta gamla tallbestånd har otvivelaktigt nyckelbiotopklass till följd av ovanligt hög medelålder. Sådana tallskogar finns spridda på denna centrala del av Sicklaön som fragment vid sidan av Värmdöleden där Ryssbergen är den största värdekärnan. Förbipasserande rör sig mest på stigar medan partierna däremellan är mindre nyttjade för rekreation.

Ett av naturvärdesträden sågades ner strax efter att den blivit inmätt då den stod i vägen för en planerad cykelväg. Årsringarna ligger mycket tätt men med hjälp av lupp är de möjliga att räkna, ca 200 år blev tallen.

Tallbeståndet är fragmenterat av p-platser och vägar med lång avgränsning mot omgivningen. Detta gör det mer sårbart för förändringar i omgivningen. En olämpligt placerad tipp av asfalt och annat svårnedbrytbart material är belägen i norra delområdet. Några få tallar bör möjligen kapas ner som lutar åt fel håll och har låg vitalitet, bl a nära Värmdövägen.

Grovtickan, signalart som parasiterar på tall, skapar håligheter i stammen.

14 S Nämndhuset

Ädellövskog

N-klass 2

N-träd 6

Areal 0,1 ha

Beskrivning

Detta lilla bestånd vid sidan av Värmdövägen skiljs ut från ovanstående del genom en öppen hållmark. Beståndet är delvis en brant, delvis ett bryn. Ek dominerar med inslag av tall.

Tall- och ekticka förekommer i beståndet. Markfloran bjuder på mattor av blåsippan bitvis.

Bedömning

Även små bestånd kan ha naturvärden, särskilt när de är belägna som länkar i en lång kedja. Närheten till värdefulla ekar och större bestånd bidrar.

15 N Brandstationen Blandskog N-klass 2 N-träd 14 Areal 0,5 ha

Beskrivning

I backen nedanför Ekliden sluttar terrängen starkt. Här finns ett tätvuxet skogsbestånd med främst tall men med stort inslag av ek och björk kring en liten hällmark på höjdrönet.

Äldsta träden är tallar där ett träd bedömdes vara > 200 år. Tallticken förekommer på ett par yngre träd. Ekarna har knappast nått högre ålder än 150 år, här bortsett från de grova träd som står i vägkanten nära brandstationen.

Bedömning

Blandskogen innehåller främst värden knutna till tall men också potentiella efterträdare till grova ekar i närheten. Främst nyttjas området av förbipasserande till Eklidens högstadium.

16 Birkavägen m fl gator villaträdgårdar N-klass ? N-träd ? Areal 38 ha

Beskrivning

Villaträdgårdarna mellan Talliden, Nacka gymnasium och brandstationen har inte närmare inventerats med ett undantag, en gammal ek nära tomtgränsen. Fler ekar, andra lövträd och även enstaka tallar återstår att inventera.

Bedömning

Klassning och närmare naturvärdesbedömning kan göras efter att hela området har inventerats.

Bilaga 3: Naturvärdesträd - Centrala Sicklaön

Värdarter	(antal)		
Trallticka	(44)	●	Ekticka (5)
Svart praktbagge	(12)	●	Blossopp (1)
Reikböck	(5)	●	Oxtungsvamp (1)
Grovicka	(2)	●	ej känd (1)
Blomkällsvamp	(1)	●	Valkiticka (3)
Granbarksnagare	(2)	●	8 lav-arter (1)
		⬜	Inventeringsområde
		⬜	Delområde

